

Eyüp Sultan Camii-i Şerifi'nde

PROF. DR. M. YAŞAR KANDEMİR İLE

ŞİFÂ-İ ŞERÎF DERSLERİ

EŞ - ŞİFÂ Bİ-TA'RÎFİ HUKÛKÎ'L - MUSTAFÂ

— KÂDİ İYÂZ —

168. Ders | 12.Ocak.2020, Pazar

Ders Konusu:

3. BÖLÜM: Peygamber Efendimiz'de Mutluka Bulunacak, Kesinlikle Bulunmayacak, Bulunması Sakıncalı Olmayacak Hâller veya Ona Nisbet Edilemeyecek Dünyevî İşler

1. KISIM: Peygamberimizin ve Diğer Peygamberlerin Günahlardan Korunması

6. FASIL: İslam Düşmanlarının Bazı İftiralarına Reddiye

KİTAPTAKİ YERİMİZ

Arapça Kaynak sf. 648 | Türkçe Şerh, Cilt.3 - sf. 36

Dersin Video, Ses Kayıtlarına
ve Kaynaklı Ders Notlarına

www.sifaiserif.com

adresinden veya karekodu okutarak
erişebilirsiniz.

Şifa-i Şerif Hakkında Kısa Bilgi:

ŞİFÂ-İ ŞERÎF gönüllerde Peygamber sevgisini tutuşturmak, onu bütün yönleriyle tanıtip anlatmak ve Müslümanlara, Sultân-ı Enbiyâ'nın haklarını savunmayı öğretmek maksadıyla yaklaşık dokuz asır önce Endülüslü tanınmış alim Kâdî İyâz tarafından yazılmıştır.

Eserin Türkçe Şerhi

Şifâ-i Şerîf Şerhi (3 cilt)

Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Tahlil Yayınları, www.tahlilyayinlari.com

Dördüncü Reddiye: Resûlullah'ı Kandıramadılar

Râviler, şu âyetlerin bu olay dolayısıyla indiğini söylemişlerdir:

﴿وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ لَيَفْتَرِي عَلَيْنَا غَيْرُهُ، وَإِذَا لَا تَأْخُذُوكَ حَلِيلًا. وَلَوْلَا أَنْ تَبْتَئَا لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا﴾

“Onlar, akıllarınca seni kandıracak, sana vahyettiğimizden başka şeyleri Bize isnat etmeni sağlayacaklardı. Ve işte o zaman seni dost kabul edeceklerdi. Eğer sana sebât vermeseydik, neredeyse sen de onlara biraz eğilim gösterecektin.”³

Esasen bu iki âyet, onların oldu dedikleri olayın olmadığını göstermektedir. Çünkü Allah Teâlâ bu âyetlerde kâfirlerin Peygamber aleyhisselâma Cenâb-ı Hakk'ın indirmedikleri şeyleri söyletmek için akıllarınca onu kandıracaklarından bahsetmekte ve Resûlullah'a sebât vermeseydi, az kalsın onun da kâfirlere eğilim göstereceğinden söz etmektedir.

Bu âyetlerden anlaşılan şudur: Allah Teâlâ Resûl-i Ekrem'ini, Cenâb-ı Hakk'ın söylemediği bir şeyi “O söyledi” diye Allah'a iftirâ etmekten korumuş ve onun kâfirlere iyice meyletmesi şöyle dursun, azıcık bile meyletmemesi için onun dayanma gücünü artırmıştır. Bu olayı nakledenler o asılsız haberlerinde Resûlullah Efendimiz'in kâfirlere iyice meylettiğini, putlarını överek Allah'a iftirâ ettiğini ileri sürmüşler, hattâ Resûl-i Ekrem'in “Ben Allah'a iftirâ ettim, O'nun söylemediği bir sözü O'na nisbet ettim” dediğini söylemişlerdir. Hâlbuki bu söz, yukarıda da belirtildiği gibi âyetten anlaşılan mânaya tamamen ters düşmektedir. Onların hadis diye naklettikleri sözün aslı olsa bile, bu âyet onu çürütüp reddeder; kaldı ki o söz kesinlikle sahîh değildir.

[و] وَجْهٌ رَابِعٌ: ذَكَرَ الرُّوَاةُ لِهَذِهِ الْقَضِيَّةِ أَنَّ فِيهَا نَزَلَ: ﴿وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ لَيَفْتَرِي عَلَيْنَا غَيْرُهُ وَإِذَا لَا تَأْخُذُوكَ حَلِيلًا﴾ ﴿٧٣﴾ وَلَوْلَا أَنْ تَبْتَئَا لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا﴾ [الإسراء: ٧٣، ٧٤].

وهاتان الآيتان تَرْدَانِ الْخَبَرَ الَّذِي رَوَوْهُ؛ لِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى ذَكَرَ أَنَّهُمْ كَادُوا يَفْتِنُونَهُ حَتَّى يَفْتَرِيَ، وَأَنَّهُ لَوْلَا أَنَّهُ تَبَتَّهَ لَكَادَ يَرْكَنُ إِلَيْهِمْ.

فمضمون هذا ومفهومُه أَنَّ اللَّهَ [تعالى] عَصَمَهُ مِنْ أَنْ يَفْتَرِيَ، وَتَبَتَّهَ حَتَّى لَمْ يَرْكَنَ إِلَيْهِمْ شَيْئًا^(٧) قَلِيلًا؛ فَكَيْفَ كَثِيرًا؟! وَهُمْ يَزُودُونَ فِي أَخْبَارِهِمُ الْوَاهِيَةَ أَنَّهُ زَادَ عَلَى الرُّكُونِ وَالْإِفْتِرَاءِ بِمَدْحِ آلِهِتِهِمْ، وَأَنَّهُ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: افْتَرَيْتُ عَلَى اللَّهِ، وَقُلْتُ مَا لَمْ يَقُلْ؛ وَهَذَا ضِدُّ مَفْهُومِ الْآيَةِ، وَهِيَ تُضَعِّفُ الْحَدِيثَ لَوْ صَحَّ، فَكَيْفَ وَلَا صَحَّةَ لَهُ؟!

3. İsrâ 17/73-74.

وهذا مثلُ قوله [تعالى] في الآية الأخرى: ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّوكَ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ﴾ [النساء: ١١٣].

١٥٧١ - وقد رُوِيَ عن ابن عباس: كل ما في القرآن «كاد» فهو ما لا يكون أبداً؛^(١) قال الله تعالى: ﴿يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ﴾ [النور: ٤٣]؛ ولم يذهب، و﴿أَكَادُ أَخْفِيهَا﴾ [طه: ١٥]، ولم يفعل.

قال القشيري القاضي: ولقد طالبه^(٢) قريش وثقيف إذ مرَّ بالهتيم أن يُقبل بوجهه إليها، ووعدوه الإيمان به إن فعل، فما فعل، ولا كان ليفعل.

قال ابنُ الأنباري^(٣): ما قاربَ الرسولُ ولا ركنَ^(٤).

1. Nisâ 4/113.

2. Bu kelime bir önceki âyette, yâni İsrâ sûresinin (17) 73. âyetinde geçmiştir.

3. Nûr 24/43.

1. Tâhâ 20/15.

2. Daha önce hakkında bilgi verildiği üzere bu zât müfessir, kelâm ve nahiv âlimidir.

3. Ebû Bekr Muhammed ibni Kâsım el-Enbârî, hem hadis hâfızı idi hem de Arap dili ve edebiyâtı ile Kur'an ilimlerinde tanınmış bir âlimdi.

Şu âyet-i kerîme de yukarıdaki âyet-i kerîme gibi kâfirlerin Resûl-i Ekrem'i yanıltmaya çalıştıklarını göstermektedir:

﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ، وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ﴾

“Eğer Allah'ın sana lütuf ve merhameti olmasaydı, o insanlardan bir kısmı vereceğin hükümde seni şaşırtmaya yeltenecekti. Onlar ancak kendilerini şaşırtırlar; sana da bir zarar veremezler.”¹

Abdullah ibni Abbâs radiyallahu anhümâdan nakledildiğine göre o, Kur'ân-ı Kerîm'de geçen (neredeyse, az kalsın anlamındaki) “kâde” fiillerinin hiçbir zaman olmamış şeyleri ifâde ettiğini söylemiştir.² Şu âyetler de bunu göstermektedir:

“O bulutlarda çakan şimşeklerin parıltısı ise neredeyse gözleri kör edecek!”³ ama o şimşekler gözleri kör etmemiştir.

Allah Teâlâ kıyâmetten söz ederken, “Neredeyse gizlediğim kıyâmet”¹ ifâdesini kullanmıştır.

Âyetin tamamı şöyledir: “Neredeyse gizlediğim kıyâmet, herkes yaptığının karşılığını görsün diye mutlaka gelecektir.” “Neredeyse gizlediğim kıyâmet” ifâdesini, “Neredeyse açıklayacağım kıyâmet” şeklinde anlamak da mümkündür.

Tasavvuf, kelâm, tefsir ve hadis âlimi Abdülkerîm el-Kuşeyrî'nin oğlu Kâdî Ebû Nasr Abdürrahîm el-Kuşeyrî² (v. 514/1120) şöyle demiştir: “Kureyş ve Sakîf kabilelerine mensup kâfirler, Resûl-i Ekrem Efendimiz putlarının yanından geçerken şâyet onlara şöyle bir yönelip bakacak olursa kendisine îmân edeceklerini söylemişlerdi. Allah'ın Elçisi onların bu isteğini yapmadı, yapması da mümkün değildi; hâl böyleyken onun putları övmesi düşünülebilir mi?”

Ebû Bekir İbnü'l-Enbârî³ (v. 328/940) şöyle demiştir: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, kâfirlerin inandığı şeylere ne yaklaştı ne de onlara meyletti.

وقد ذُكِرَتْ في معنى هذه الآية تفاسيرٌ أُخِرَ ، ما ذكرناه مِنْ نَصِّ الله على عصمة رسوله يَرُدُّ سَفْسَافَهَا^(٥) ؛ فلم يَبْقَ في الآية إِلَّا أَنَّ الله [تعالى] امتَنَّ على رسوله بعصمته وتثبيتِهِ مما كَادَهُ به الكُفَّارُ ، وَرَامُوا مِنْ فِتْنَتِهِ ؛ وَمُرَادُنَا مِنْ ذَلِكَ تَنْزِيهِهُ وَعِصْمَتُهُ ﷺ ؛ وهو مفهوم الآية .

وأما المأخَذُ الثاني^(٦) : فهو مبنيٌّ على تسليم الحديث لو صَحَّ ؛ وقد أَعَاذَنَا اللهُ مِنْ صِحَّتِهِ ؛ ولكن على كل حال فقد أَجَابَ على ذلك أئمةُ المسلمين بأجوبةٍ ؛ منها الغُثُّ والسمينُ ؛

فمنها ما رَوَاهُ^(٧) قتادةٌ ومقاتل - أَنَّ النبي ﷺ

أَصَابَتْهُ سِنَّةٌ عِنْدَ قِرَاءَتِهِ هَذِهِ السُّورَةَ فَجَرَى هَذَا الْكَلَامُ عَلَى لِسَانِهِ بِحُكْمِ النَّوْمِ . وهذا لَا يَصِحُّ ؛ إِذْ لَا يَجُوزُ (١٥٤/ب) عَلَى النَّبِيِّ مِثْلُهُ فِي حَالَةٍ مِنْ أَحْوَالِهِ ، وَلَا يَخْلُقُهُ اللهُ عَلَى لِسَانِهِ ، وَلَا يَسْتَوْلِي الشَّيْطَانُ عَلَيْهِ فِي نَوْمٍ وَلَا يَقْطَعُ لِعِصْمَتِهِ فِي هَذَا الْبَابِ مِنْ جَمِيعِ الْعَمْدِ وَالسَّهْوِ .

1. Tâhâ 20/15.

2. Daha önce hakkında bilgi verildiği üzere bu zât müfessir, kelâm ve nahiv âlimidir.

3. Ebû Bekr Muhammed ibni Kâsım el-Enbârî, hem hadis hâfızı idi hem de Arap dili ve edebiyâtı ile Kur'an ilimlerinde tanınmış bir âlimdi.

4. Sözü edilen âyetler şunlardır: "Onlar, akıllarınca seni kandıracak, sana vahyettiğimizden başka şeyleri Bize isnat etmeni sağlayacaklardı. Ve işte o zaman seni dost kabul edeceklerdi. Eğer sana sebât vermeseydik, neredeyse sen de onlara biraz eğilim gösterecektin." (İsrâ 17/73-74).

Kâfirlerin Peygamber Efendimiz'i kandırmaya çalışmalarıyla ilgili âyeti açıklamak için hiçbir değeri olmayan bazı yorumlar yapılmıştır.⁴ Ama Allah Teâlâ'nın Resûlünü koruduğuna dâir yukarıda zikrettiğimiz âyet-i kerîmeler, o yorumların hiçbir değeri olmadığını ortaya koymuştur. Burada konuyla ilgili olarak söylenecek son söz şudur: Kâfirler, Resûl-i Ekrem'e onun peygamberliğine yakışmayan bazı çirkin davranışlar yaptırmak istemişler, fakat Cenâb-ı Hak onu kendisine hazırlanan bu tuzaklara düşmekten korumuş ve onun doğru yoldan ayrılmasına aslâ fırsat vermemiştir. Bizim burada anlatmaya çalıştığımız da, Resûlullah Efendimiz'in kendisine atılmaya çalışılan bu iftirâlarla hiçbir ilgisinin bulunmadığını ortaya koymaktır; zâten âyet-i kerîmede dile getirilen de budur.

İkinci Yol: Olayı Kabul Etmek

Bu problemi çözenin ikinci yolu, şâyet hadis sahîh olsaydı, onu kabul etmektir.¹ Ancak hadis diye ileri sürülen o rivâyetin hadis olduğunu kabul etmekten Allah bizi korusun. Bununla beraber İslâm âlimleri bu konuda kimi önemli ve değerli, kimi önemsiz birtakım açıklamalar yapmışlardır.

Şu Rivâyetlerin Hepsisi Değersizdir

Tâbiîn müfessirlerinden Katâde bin Diâme es-Sedûsî (v. 117/735) ile yine tâbiîn müfessirlerinden Mukâtil ibni Hayyân el-Belhî² (v. 150/767) Necm sûresini okurken Peygamber Efendimiz'in **uyukladığını** ve bu sırada "Onlar ulu kuğulardır; elbette onların şefâati umulur" sözlerinin **dudaklarından döküldüğünü** söylemişlerdir.

Bu söz sahîh değildir. Peygamber aleyhisselâmin böyle bir sözü hangi durumda olursa olsun söylemesine imkân yoktur.³ Çünkü Allah Teâlâ böyle bir sözün onun ağzından çıkmasına izin vermez. Cenâb-ı Hak onu kasten veya yanlışlıkla hatâ etmekten koruduğu için, uykuda iken de, uyanırken de şeytanın ona etki etmesi olacak iş değildir.

1. Garânîk hâdisesi diye bilinen bu olayı çözenin iki yolu bulunduğunu yukarıda söylemiş, birinci yolun böyle bir hadisin bulunmadığını söylemektir demiş ve bunu açıklamıştık.

2. Ebû Bistâm Mukâtil ibni Hayyân el-Belhî, âlim ve güvenilir bir muhaddistir. Kâdî İyâz, bu ismi sadece Mukâtil diye zikrettiği için, onun zayıf rivâyetleriyle bilinen Mukâtil ibni Süleymân olabileceği de söylenmiştir.

3. "Benim gözlerim uyur, ama kalbim uyumaz" (Buhârî, Teheccüd 16, nr. 1147; Müslim, Müsâfirîn 125, nr. 738) buyuran bir peygamberin uyuklarken bile böyle bir şey söylemesi mümkün değildir.

وفي قَوْلِ الكَلْبِيِّ: إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ حَدَّثَ نَفْسَهُ؛ فَقَالَ ذَلِكَ الشَّيْطَانُ عَلَى لِسَانِهِ.

وفي رواية ابن شِهَابٍ؛ عن أَبِي بَكْرٍ بن عبد الرحمن؛ قال: وَسَهَا؛ فَلَمَّا أُخْبِرَ بِذَلِكَ قال: إِنَّمَا ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ.

وَكُلُّ هَذَا لَا يَصِحُّ أَنْ يَقُولَهُ - عَلَيْهِ السَّلَام - لَا سَهْوًا وَلَا قَصْدًا، وَلَا يَقُولُهُ الشَّيْطَانُ عَلَى لِسَانِهِ عَلَيْهِ السَّلَام.

وقيل: لَعَلَّ النَّبِيَّ ﷺ قاله [في] أَثْنَاءِ تِلَاوَتِهِ عَلَى تَقْدِيرِ التَّقْرِيرِ وَالتَّوْبِيخِ لِلْكَفَّارِ؛ كَقَوْلِ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَام: ﴿هَذَا رَبِّي؟﴾! [الأنعام: ٧٦] عَلَى أَحَدِ التَّأْوِيلَاتِ.

وكقوله^(١): ﴿بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا﴾ [الأنبياء: ٦٣] بَعْدَ السَّكْتِ وَبَيَانِ الْفَصْلِ بَيْنَ الْكَلَامَيْنِ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى تِلَاوَتِهِ.

Tefsir âlimi İbnü's-Sâib el-Kelbî'ye⁴ (v. 146/763) göre Resûl-i Ekrem “Onlar ulu kuğulardır; elbette onların şefâati umulur” ifâdesini **aklından geçirmiş**, ama şeytan onun sesini taklit ederek bu sözü söylemiştir.

Tâbiîn muhaddislerinden İbni Şihâb ez-Zührî'nin (v. 124/742) naklettiğine göre, yine tâbiîn muhaddis ve fakihlerinden olan Ebû Bekir ibni Abdurrahman⁵ (v. 94/713) şöyle demiştir: “Resûl-i Ekrem bu sözü **yanılarak söyledi**; bu durum kendisine haber verilince de ‘**Onu söyleyen şeytandır**’ buyurdu.”

Bu sözleri Resûlullah'ın yanılarak veya kasten söylediğine yahut bunları onun ağzından şeytanın söylediğine dâir yukarıda nakledilen rivâyetlerin hiçbir esası, dayanağı yoktur.

Kâfirleri “Düşündürmek İçin” Söylemiş

Şöyle de bir görüş vardır: Yorumlardan birine göre muhtemelen Peygamber ahyisselâmın Necm sûresini okurken “Onlar ulu kuğulardır; elbette onların şefâati umulur” demekle, kâfirleri uyarmak ve onları, “Hiç böylesi âciz putlardan şefâat umulur mu?” diye azarlamak istemiştir. Nitekim İbrâhim ahyisselâm da yorumlardan birine göre yıldız, Ay ve Güneş hakkında “İşte Rabbim!”¹ demekle, onlara tapan kavmini “Hiç akli başında olan kimse böyle şeyleri tanrı kabul eder mi?” diye uyarmak istemişti. Resûlullah Efendimiz de aynı şekilde “Şimdi gördünüz mü Lât ile Uzzâ'yı? Ve bir üçüncüleri olan Menât'ı?”² âyetlerini okuduktan sonra sükût buyurmuş, sonra putları öven o sözleri söyleyerek kâfirleri uyarmış, ardından yine sükût buyurup sûreyi okumaya devam etmişti. Hz. İbrâhim'in de puthânedeki putları kırdıktan ve baltayı büyük putun boynuna astıktan sonra, “Bu işi sen mi yaptın?” diye kendisini sorguya çekenlere: “Hayır, bu işi, şu büyükleri yapmıştır”³ demesi de aynı şekilde kâfirleri uarmaya yönelikti.

4. Kûfeli Muhammed ibni's-Sâib el-Kelbî, tefsir, Arap dili, tarih ve nesep âlimidir. Hadis âlimleri onun rivâyetlerini güvenilir bulmamışlardır.

5. Ebû Abdurrahmân Ebû Bekr ibni Abdurrahmân el-Mahzûmî, Medineli olup Hz. Âişe ve Ümmü Seleme annelerimiz gibi sahâbîlerden hadis rivâyet etmiş, Halife Ömer ibni Abdilazîz ve İbni Şihâb ez-Zührî gibi tâbiîn âlimleri de ondan hadis öğrenmişlerdir.

1. En'âm 6/76, 77, 78.

2. Necm 53/19-20.

3. Enbiyâ 21/63.

وهذا ممكنٌ مع بيان الفصل وَقَرِئَتْ تَدَلُّ عَلَى الْمَرَادِ ، وَأَنَّهُ لَيْسَ مِنَ الْمَتْلُوِّ ،
وهو أَحَدُ مَا ذَكَرَهُ الْقَاضِي أَبُو بَكْرٍ .

فَلَا يُعْتَرَضُ عَلَى هَذَا بِمَا^(۲) رُوِيَ أَنَّهُ كَانَ فِي الصَّلَاةِ ؛ فَقَدْ كَانَ الْكَلَامُ فِيهَا
قَبْلُ غَيْرِ مَمْنُوعٍ .

وَالَّذِي يَظْهَرُ وَيَتَرَجَّحُ فِي تَأْوِيلِهِ عِنْدَهُ وَعِنْدَ غَيْرِهِ مِنَ الْمُحَقِّقِينَ عَلَى تَسْلِيمِهِ
أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ - كَمَا أَمَرَهُ رَبُّهُ - يُرْتَلُّ الْقُرْآنُ تَرْتِيلًا ، وَيَفْصَلُ الْآيَ تَفْصِيلًا فِي
قِرَاءَتِهِ ، كَمَا رَوَاهُ الثَّقَاتُ عَنْهُ ، فَيُمْكِنُ تَرَصُّدُ الشَّيْطَانِ لِتِلْكَ السَّكَنَاتِ وَدُسُّهُ

فِيهَا مَا اخْتَلَقَهُ مِنْ تِلْكَ الْكَلِمَاتِ ، مُحَاكِيًا نَعْمَةَ النَّبِيِّ ﷺ بِحَيْثُ يَسْمَعُهُ مَنْ دَنَا
إِلَيْهِ مِنَ الْكُفَّارِ ، فَظَنُّوْهَا مِنْ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ ، وَأَشَاعَوْهَا ، وَلَمْ يَقْدَحْ ذَلِكَ عِنْدَ
الْمُسْلِمِينَ بِحِفْظِ السُّورَةِ قَبْلَ ذَلِكَ عَلَى مَا أَنْزَلَهَا اللَّهُ تَعَالَى وَتَحَقُّقِهِمْ مِنْ حَالِ
النَّبِيِّ ﷺ فِي ذِمِّ الْأَوْثَانِ وَعَيْنِهَا [عَلَى] مَا عُرِفَ مِنْهُ .

4. Ebû Bekir el-Bâkılânî hakkında bilgi için bk. I, 420.

5. Ebû Bekir Muhammed ibni Abdillâh el-Meâfirî, Endülüslü Mâlikî fakihî ve Ârizatü'l-ahvezî adlı Sünen-i Tirmizî şerhiyle ünlü bir muhaddistir. Kelâm ve hadise dâir kıymetli eserleri vardır.

Bu yorum, Peygamber ahyisselâmın o sözü putları yermek, putpe-restleri düşünmeye dâvet etmek için söylediğini ve o sözün Kur'an'dan olmadığını gösteren bir ipucunun bulunması hâlinde ve âyetle o söz arasında durarak fâsıla verilmesi durumunda kabul edilebilir. Mâlikî kadısı Ebû Bekir el-Bâkılânî'nin⁴ (v. 403/1013) [veya Ebû Bekir İbnü'l-Arabî⁵ (v. 543/1148)] iki görüşünden biri budur.

Bu görüşe, “İyi ama o sırada Peygamber Efendimiz namaz kılmaktaydı” (namazda ise konuşulmaz) diye itiraz edilemez; çünkü o tarihlerde namazda konuşmak henüz yasaklanmamıştı.

O Sözü Şeytan Söylemiş

Ebû Bekir el-Bâkılânî'ye (veya Ebû Bekir İbnü'l-Arabî'ye) ve diğer ele aldığı konuları derinlemesine araştırıp inceleyen âlimlere göre böyle bir olayın meydana geldiği kabul edildiği takdirde yorumu şöyledir: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, güvenilir râvilerin rivâyet ettiği üzere Kur'an-ı Kerîm'i Rabbinin kendisine emrettiği gibi acele etmeden kurallarına uyarak tane tane okurdu ve bir âyeti okuyunca belli bir süre dururdu.

Hız. Âişe, Peygamber Efendimiz'in tane tane konuştuğunu, birçoklarının yaptığı gibi çabuk çabuk konuşarak sözleri birbirine eklediğini, onun ağzından çıkan sözleri saymak isteyen birinin rahatça sayabileceğini söyledi.¹

Peygamber Efendimiz'in iki âyet arasında belli bir süre durmasını kolaylayan ve bunu fırsat bilen şeytanın o sırada Resûl-i Ekrem'in nağmelerini taklit ederek ve onun yakınında oturan kâfirlerin duyacağı şekilde “Onlar ulu kuğulardır; elbette onların şefâati umulur” demesi, kâfirlerin de bunu Peygamber ahyisselâmın söylediğini zannederek onu etrafa yayması mümkündür. Müslümanlar bu olaydan önce nâzil olan Necm sûresini Cenâb-ı Hakk'ın indirdiği şekilde ezberledikleri, öte yandan Fahr-i Âlem Efendimiz'in de putları her zaman yerdiğini bildikleri için böyle bir söylenti onların inancına bir zarar vermemiştir.

1. Buhârî, Menâkıb 23, nr. 3567-3568; Müslim, Fezâilü's-sahâbe, 160, nr. 2493, Zühed 17, nr.7617.

2. Mûsâ bin Ukbe el-Kureşî, rivâyetleri Kütüb-i Sitte'de bulunan güvenilir bir muhaddis ve Peygamber Efendimiz'in gazvelerini ilk defa el-Megâzî adlı bir ciltlik eserinde derleyen bir tâbiidir. İmâm Mâlik'in de belirttiği gibi sâhasındaki bu en güvenilir eserin günümüze ulaşmış ulaşmadığı bilinmemektedir.

وقد حكى موسى بن عَقَبَةَ في مَغَازِيهِ نحوَ هذا ، وقال : إِنَّ المسلمين لم يسمعوها ، وإنما ألقى الشيطانُ ذلكَ في أَسْماعِ المشركين وقلوبِهِمْ ؛ ويكون ما رُوِيَ مِنْ حُزْنِ النبي ﷺ لهذه الإشاعة والشبهة ، وسبب هذه الفتنَةِ .

وقد قال [الله] تعالى : ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ ءَايَتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾ [الحج : ٥٢] (١/١٥٥) .

فمعنى ﴿ تَمَنَّى ﴾ : تلا ، قال الله تعالى : ﴿ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِي ﴾ [البقرة : ٧٨] أي تلاوة .

وقوله : ﴿ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ﴾ [الحج : ٥٢] أي يذهب ، ويزيل اللبس [به] ، ويُحْكِمُ آيَاتِهِ .

Şeytanın Sözü Sadece Kâfirler Duymuş

Tâbiîn neslinden muhaddis Mûsâ bin Ukbe² (v. 141/758) Peygamber Efendimiz'in gazvelerini (savaşlarını) yazdığı *el-Megâzî* adlı eserinde, inceledikleri konuyu enine boyuna araştıran âlimlerin kabul ettiği olayın bir benzerini rivâyet etmiş ve şöyle demiştir: “Müslümanlar şeytanın uydurduğu bu sözleri duymamıştır; şeytan onu kâfirlerin kulaklarına ve kalplerine iletmıştır. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in üzüntüsünün kaynağı ise,¹ böyle asılsız bir olayın yayılması, yersiz bir şüphenin doğması ve bu yüzden bir fitnenin meydana gelmesiydi.” Allah Teâlâ onu bu üzüntüsünden dolayı teselli ederek şöyle buyurmuştur:

“Biz, senden evvel hiçbir resûl, hiçbir nebî göndermedik ki; onlardan biri bir şey dilediğinde şeytan onun dileğine bir vesvese karıştırmış olmasın. Ama Allah, şeytanın verdiği vesveseyi giderir. Sonra da Kendi âyetlerini sağlamlaştırır. Allah her şeyi bilir, her şeyi yerli yerinde yapar.”²

Âyet-i kerîme'deki “diledi” diye tercüme edilen “temennâ” kelimesinin asıl mânası “okudu” demektir. Allah Teâlâ, Kur'ân-ı Kerîm'de Yahudiler hakkında: “Onlar kitabı (Tevrât'ı) anlamadan okurlar” buyururken de yine “temennâ” kökünden bir kelime kullanmıştır.³

Zikri geçen âyetteki “Allah, şeytanın verdiği vesveseyi giderir.”⁴ ifâdesinin mânası, Allah şeytanın ortaya attığı şeyin tesirini giderir, onun itibârını yok eder; onun hakkı bâtıla karıştırması yüzünden meydana gelen karışıklığı ortadan kaldırır; âyetlerini sağlamlaştırmak sûretiyle onların hükmünü devam ettirir demektir.

2. Mûsâ bin Ukbe el-Kureşî, rivâyetleri *Kütüb-i Sitte*'de bulunan güvenilir bir muhaddis ve Peygamber Efendimiz'in gazvelerini ilk defa *el-Megâzî* adlı bir ciltlik eserinde derleyen bir tâbiîdir. İmâm Mâlik'in de belirttiği gibi sâhasındaki bu en güvenilir eserin günümüze ulaşmış ulaşmadığı bilinmemektedir.

1. Yukarıda Garânik hâdisesi diye anılan bu olay hakkında bilgi verilirken, böyle bir şeyin ortaya atılmasına ve kâfirlerin “Muhammed putlarımızı övdü” diye sevinmesine Peygamber Efendimiz'in üzüldüğü belirtilmişti.

2. Hac 22/52.

3. Bakara 2/78.

4. Hac 22/52.

وقيل: معنى الآية: هو ما يقع للنبي ﷺ من السهو إذا قرأ فينتبه لذلك ويرجع عنه.

وهذا نحو من قول الكلبى في الآية: إِنَّهُ حَدَّثَ نَفْسَهُ ، وقال: ﴿إِذَا تَمَنَّى﴾
أي: حَدَّثَ نَفْسَهُ.

وفي رواية أبي بكر بن عبد الرحمن نحوه.

“Allah, şeytanın verdiği vesveseyi giderir.”⁵ âyetini şöyle de yorumlamışlardır: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem âyet-i kerîmeyi okurken unutmaması yüzünden bir hatâ yapabilir, fakat o bunu derhal farkeder ve hatâsından geri döner.

Âyet-i kerîmenin bu yorumu tefsir âlimi İbnü's-Sâib el-Kelbî'nin yukarıda geçen yorumuna benziyor. Kelbî, Resûl-i Ekrem'in Necm sûresini okurken “Onlar ulu kuğulardır; elbette onların şefâati umulur!” ifâdesini aklından geçirdiğini, şeytanın da onun sesini taklit ederek bu sözü söylediğini belirtmişti. Yine Kelbî “okudu” anlamına geldiğini söylediğimiz “temennâ” kelimesinin de “aklından geçirdi” demek olduğunu söylemiştir.

Tâbiîn muhaddis ve fakihlerinden Ebû Bekir ibni Abdirrahman da (v. 94/713) böyle rivâyet etmiştir.

“Biz sana Kur'an'ı okutacağız; unutmayacaksın. Allah'ın unutmanı dilediği müstesnâ”¹ âyetleri de Resûl-i Ekrem Efendimiz'in unutabileceğini göstermektedir.

GELECEK DERS

Tarih: 19 Ocak 2020, Pazar

Zaman: Öğle Namazından bir saat önce

Yer: Eyüp Sultan Camii-i Şerif'inde
yapılması planlanmaktadır.

5. Hac 22/52.

1. Alâ 87/6-7.